

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2014

ББК 81
А - 43
УДК: 8

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2014. — 88 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 26.09.2014 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

11. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая российская энциклопедия, 1998. – С. 247.

Резюме. Данная статья посвящена проблеме текста как продукта речевого творческого процесса и его лингвостилистическим особенностям.

Ключевые слова: текст, высказывание, культура речи.

The summary. The problem of the text as the product of thinking and creative process and its linguo-stylistic peculiarities are determined in this article.

Key words: text, utterance, speech culture.

Одержано редакцією 13.05.2014 р.

УДК:821 - 94

І.В. КРАЛЯ, Л.В. МОРОЗ

ЧАС І ПРОСТІР У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ ЯК ВИДОВА ОЗНАКА МЕМУАРНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Резюме. В статті проаналізовано час і простір в художньому творі, що дає можливість персонажу існувати, а подіям розвиватися. Розглядається хронологічний принцип, який покладено в основу мемуарних творів.

Ключові слова: мемуарний твір, автор, спогади, зіставлення, протиставлення.

Постановка проблеми. Поняття часу і простору є "фундаментальними визначниками буття" [1, 91], буття художньої дійсності в тому числі. Час і простір у художньому творі є системою координат, в межах якої тільки й є можливим рух сюжету. В художньому тексті простір дає персонажу можливість існувати, а час дає події можливість відбутися. В конкретному творі подія є наявним часом, а час є здійсненою подією.

В мемуарній літературі ми маємо справу з відображенням подій, що відбулись у минулому, тому вектор часу має, як правило, ретроспективне спрямування. Ретроспективність розповіді базується на такій властивості людської психіки, як пам'ять і здатність за її допомогою пригадувати події, встановлюючи при цьому різноманітні часові, асоціативні, причинно-наслідкові зв'язки. Розглядаючи філософський аспект теорії пам'яті, слід визначити відмінність понять "пам'ять" і "спогади". Хоча саме за допомогою пам'яті людина накопичує враження, знання, оволодіває досвідом, пам'ять пов'язана з процесом мислення опосередковано через образи минулого. Спогади ж – це мисленнева діяльність людини, своєрідне ретроспективне усвідомлення образу в певній співвіднесеності з часом [2, 55].

Час, як об'єктивна форма буття, на рівні пізнання його людиною стає суб'єктивним. Специфіка суб'єктивного часу полягає в тому, що він, на відміну, від об'єктивного часу реальної дійсності, може зміщуватись, сповільнюватись або пришвидшуватись; можливими є суб'єктивні оцінки тривалості окремих відрізків часу (при чому не лише різними людьми, але й однією й тією самою людиною в різні періоди). А відтак, параметри суб'єктивного часу можуть суттєво відрізнитись від часових координат об'єктивної дійсності.

Інакше кажучи, відтворюючи у процесі спогадів ПОДІЮ або низку подій минулого, людина створює не фотографічні зображення об'єктивної хронології подій, « образи певних відрізків суб'єктивного часу, в яких можливим є згущення часового потоку, його сповідь, поєднання в одному часовому відрізку подій, що відбувались в різні періоди.

Усе вищесказане є особливо важливим для адекватного розуміння природи художнього часу мемуарної літератури, специфіка якого обумовлена законами людської пам'яті, а також законами мистецтва як світу образів.

В основу часової структури мемуарних творів покладено хронологічний принцип. Цей принцип, по суті, є універсальним для літературного твору будь-якого стилю і жанру, а для мемуаристики з її "установкою на достовірність він є особливо значущим. В цілому мемуарним творам притаманна сувора хронологія подій, яка, однак, по-різному проявляється в різних жанрах. У щоденниках хронологічний принцип діє більш послідовно: автор знаходиться в залежності від подій, які щойно відбулись, пам'ять зберігає всі часові деталі, в той час, як у пам'яті автора власне мемуарів (спогадів) збереглась далеко не вся ретроспективна інформація, деякі деталі стерлись, інші перемістились у часі. Крім того, для автора спогадів більш актуальним є співвіднесення фактів і подій, порівняння та осмислення їх, оскільки "значення, будь-якого факту в мемуарній літературі визначається не тільки і не стільки ним самим, скільки його положенням, співвіднесенням з іншими фактами, їх аналізом"[4, 19]. Час зображених у спогадах подій, як правило, охоплює тривалий період, на різних етапах якого відбуваються певні зміни. Це дає можливість автору характеризувати події з точки зору різних часових ракурсів, співставляючи, порівнюючи різні часові шари. Ступінь взаємодії часових шарів у спогадах характеризується більшою розгалуженістю і глибиною, ніж у щоденниках. Автор спогадів відтворює ретроспективну інформацію по пам'яті». Цей процес розвивається багатоступінчато: це і враження того періоду, коли відбувались події, й осмислення своїх перших вражень, їх переоцінка на витках кожного часового шару; це, нарешті, й реальний час, з позицій якого в кінцевому підсумку, осмислюються й переоцінюються

події всіх часових шарів. Таким чином, мемуарний час у спогадах може мати декілька проміжних часових планів, які по-різному наближені до реального часу. Критерій наближеності до реального часу суб'єктивно контекстуальний, тобто визначається контекстом кожного конкретного уривка. У часовій структурі щоденника найчастіше маємо справу лише з двома часовими шарами: реальним часом і мемуарним наближеним. Мемуарний наближений час встановлюється і розглядається нами лише в текстах і щоденників, де він великою мірою наближений до реального часу (іноді майже до синхронності). Наближеність до реального часу може бути уточнена (події, що відбулись, віддалені від запису про них одним чи декількома днями).

Специфіка художнього часу в мемуарній літературі значною мірою визначається двоплановим образом автора, чия присутність у різних часових шарах, виявляє неоднорідність темпоральної структури мемуарних творів. Об'єднуючи в собі автора-оповідача (реальний час) і автора-учасника зображуваних подій (мемуарний час), автор інтегрує в єдине ціле всі часові плани. Якщо в щоденниках автор завжди займає центральну позицію, як головна дійова особа оповіді, то у спогадах він, хоч і є учасником і свідком подій, знаходиться на периферії. І тим не менше визначальна роль образу автора в організації часової структури спогадів не лише не зменшується, а навпаки зростає. Це пояснюється тим, що в щоденнику, як уже згадувалось, автор в основному присутній в одному мемуарному плані (мемуарному наближеному часі), а в спогадах, де зображені події віддалені від моменту запису значним часовим проміжком, окрім реального, в декількох мемуарних планах, що значно поглиблює визначальну роль категорії автора в конструюванні часових відношень у текстах спогадів.

Співіснування двох і більше часових шарів в мемуарному творі проявляється передусім в плані порівняння їх ціннісних конотацій, які можуть збігатись, зіставлятись або протиставлятись. Відповідно до цього в текстах творів мемуарної літератури можна виділити такі моделі взаємодії часових планів, як накладання (повне суміщення мемуарного і реального часу), зіставлення (часткове їх суміщення) і протиставлення.

У щоденникових записах, які зроблені, так би мовити, "по гарячих слідах", "прямий провід: автор – факт" [4, 349] не передбачає тривалих роздумів, переосмислення подій та фактів, тому, реальний час і мемуарний наближений накладаються. Протиставлення авторських оцінок у щоденниках зустрічається досить рідко, лише в тих випадках, коли ретроспективне висвітлення стосується подій, які відбулись значно раніше (не в мемуарному наближеному часі).

У спогадах, де зображувані події віддалені від моменту розповіді тривалим проміжком часу, зустрічаються ще три моделі взаємодії часових планів. На відміну від щоденників, випадки накладання реального і мемуарних планів є малочисельними: рідко трапляється так, що прожиті роки, набутий досвід не вносять своєї корективи в оцінку минулих подій, фактів, й автор-оповідач існує в тих самих ціннісно-світоглядних вимірах, що й автор-учасник зображуваних подій. В таких випадках реальний час виражений слабо, автор-оповідач рідко проявляє своє існування, оцінка подій автором-учасником постиг у творі як єдино можлива. Частіше у світобаченні й світовідчутті людини з роками відбуваються більш чи менш глибокі зміни, що при написанні мемуарів виражається у зіставленні поглядів автора на минулі події "тоді" і "сьогодні". Реальний час у таких випадках, протиставляючись мемуарному, значно розширює межі оповіді, несе в собі елементи "психологізму", проблемне навантаження твору. Отже, у спогадах переважають моделі зіставлення і протиставлення часових планів.

Така складна багаторівнева часова структура створює об'ємність, динамічну, змістовно значущу суперечливість мемуарних творів, що пояснюється проявленням об'єктивної функції часу в них: "час збагачує досвідом, а, отже, об'єктивно підтверджує або спростовує наше перше враження, намітки, починання" [5, 4]. Об'єктивний часовий фактор сприяє не лише більш глибокому осмисленню й об'єктивній оцінці минулого, а й правильному зваженому розумінню теперішнього і, навіть, прийдешнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Современный философский словарь/под ред. Кемеров В.Е./ — М., 1996. — 520с.
2. Роговин М.С. Философские проблемы теории памяти. — М., 1996. — 268с.
3. Гинзбург Л.Я. О психологической прозе, — Л., 1997. — 282 с.
4. Левковская П.А. Категория времени как одно из средств связи текста мемуарного жанра /Труды МГПИИЯ им. М. Тореца/. — Вып. 179. — М., 1981. — С. 19-25,
5. Монакова И.Ф. Объективирующая функция времени в жанре мемуаров //Филологические науки - 1974, - №3. — С. 4-8..

Резюме. В статье проанализировано время и пространство в художественном произведении, которое дает возможность герою существовать, а событиям развиваться. Рассматривается хронологический принцип, который положен в основу мемуарных произведений.

Ключевые слова: мемуарное произведение, автор, воспоминания, сопоставления, противопоставления.

The summary. In the article time and space is analyzed in work of art which enables character to exist, and events to develop. Chronological principle is fixed in basis of memoir works is examined.

Key words: memoir work, author, remembrances, comparisons, contrasting.

Одержано редакцією 3.05.2014 р.

ЗМІСТ

<i>Скібчик А.В., Мороз Л.В.</i> Оригінал як дискурс: стратегії і тактики співрозмовників	3
<i>Ковалюк В.В.</i> Структурно-семантичні особливості неологізмів англо-американського походження в сучасній українській мові	4
<i>Опанасюк І.О., Мороз Л.В.</i> Слова в часі (неологізми, архаїзми та історизми): особливості їх перекладу	7
<i>Пашко І.О., Мороз Л.В.</i> Жанрово-стилістична домінанта в перекладі	10
<i>Вакулинська Л.М.</i> Повтор як комунікативний мовний засіб у німецькомовних біблійних текстах	12
<i>Останчук М.В., Дуброва А.С.</i> Життєвий, творчий шлях та науково-педагогічна діяльність К. Е.Цюлковського	14
<i>Крук М., Мороз Л.В.</i> Рівні та одиниці перекладу	18
<i>Пашкевич М., Мороз Л.В.</i> Синтаксичний рівень і його одиниця: речення/висловлювання та їх дифініції для перекладознавства	21
<i>Король О.Ю., Мороз Л.В.</i> Значення поняття стилю для перекладацької інтерпретації	24
<i>Хомицька Р.В.</i> Семантичний аналіз прислів'їв та приказок	26
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Лінгвостилістичні особливості тексту як продукту мовлення	29
<i>Краля І.В., Мороз Л.В.</i> Час і простір у художньому творі як видова ознака мемуарної літератури	32
<i>Калініченко М. Н.</i> Готорні і «друге велике пробудження»	34
<i>Мороз Л.В.</i> Завершальна фаза еволюції конні-кетчерівського памфлету	38
<i>Шкода Н., Мороз Л.В.</i> Сюжетно-композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів	39
<i>Новосад Н.І., Мороз Л.В.</i> Художня біографія як різновид ренесансної «літератури факту»	42
<i>Мороз Л.М.</i> Новелістична традиція на теренах англійського Ренесансу	44
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Особливості розуміння поетичних творів Філіпа Морена Френо	49
<i>Кисляк О.В., Кравець Д.В.</i> Неочікуваний і зовсім несподіваний Ремарк	53
<i>Дуброва А.С., Трофімчук В.М.</i> Система і характер вправ професійно орієнтованого курсу для інтенсивного навчання читання	56
<i>Баталія Л.О.</i> Педагогічні та теоретичні засади розвитку альтернативних шкіл в країнах західнослов'янського світу	59
<i>Кушнір Н.В.</i> Застосування комп'ютера на заняттях з іноземної мови	62
<i>Черуха Н.В., Черуха В.В.</i> Тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в Україні та за кордоном	64
<i>Бойко Н.Г.</i> Краєзнавчий матеріал як фактор забезпечення соціокультурної компетенції	67
<i>Данілова Н.Р.</i> Застосування комп'ютерних технологій для навчання студентів-економістів іноземній мові	69
<i>Безкоровайна О.В.</i> Культура особистісного самоствердження студента-філолога – актуальна соціально-педагогічна проблема	71
<i>Кочубей О.С.</i> Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою	74
<i>Давнюк С.В., Козицька О.А.</i> Проблеми формування мовної культури студентів	78
<i>Олесюк Л.В.</i> Звуконаслідувальна лексика в сучасній англійській мові	80
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е.</i> Social intellect of the person in the space of his/her complex of interpretations	82
<i>Відомості про авторів</i>	86
<i>Зміст</i>	87

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Ковалюк В.В.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Краля І.В.

Підписано до друку 26.09.2014 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43   Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2014. — 88 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2